

Шуміна Тамара Віталіївна, старший вчитель,
спеціаліст вищої категорії Рівненської загальноосвітньої
школи I-III ступенів № 5 імені О.О. Борисенка

Шуміна Тамара Віталіївна, старший вчитель,
спеціаліст вищої категорії Рівненської загальноосвітньої
школи I-III ступенів № 5 імені О.О. Борисенка

Ведуча.

Відкрийтеся, небеса!

Зійдіть на землю.

Всі українські села, присілки та хутори,

Повстаньте всі, кому сказали: вми!

Засяйте над планетою, невинні душі!

Зійдіть на води й суші,

Збудуйте пам'яті неvigасний собор!

Ведучий.

Мамо, мамо, я скоро помру,

Не рятуйте мене, не треба.

Не ріжте ні брата мого, ні сестру,

А як серце моє навіки засне,

Не вбивайтеся з горя, нене.

Покладіть біля вишні в садочку мене,

Забринить понад нами бджола золота.

Накриватиме цвітом наші чола й уста,

І росою вмиватиме очі.

Учитель.

На вшанування світлої пам'яті жертв голодомору в Україні 1932— 1933 роках оголошую хвилину скорботи.

Хай ця хвилинка для громадян нашої незалежної держави, співвітчизників за кордоном, для всіх людей доброї волі й чистої совісті стане актом поминальним, актом покаєння і перестороги.

Хай у кожному місті й селі, в кожній оселі, в кожній родині старий і малий схилить голову перед пам'яттю невинноубієнних голодом-геноцидом, уклінно припаде до їхніх могил, поставить свічку перед образом Божим.

Хай ця хвилинка увійде в наші серця тихою молитвою, очистить наші душі від зла.

(Діти запалюють свічки)

Ведуча (*читає молитву К. Мотрич*). Хто се? Чий голос щоночі просить: «Хлібця! Хлібчика дай! Мамо, матусю, ненечко! Крихітку хлібця!». Хто водить за мною запалими очима-криницями, очима, у які перелилися всі страждання, муки скорботи роду людського і розпинає душу мою на хресті всевишньої печалі? Чий же це мільйонноголосий стогін у мене? Хто щоночі будить, стогне, квилить, плаче і веде у холодну ріку, де розлилися не води, а сльози мого народу? У ній - ні дна, ні берегів... .

Господи Вседержителю наш! Чи ж ти осліп від горя і людських гріхів? Сину Божий!. Ісусе Христе! Спасителю наш! Порятуй від голодної смерті народ мій, у якого дика саранча забрала все до зернини!

Богородице! Матір наша небесна! Свята Покрово, покровителька роду святоруського! Куди ви всі відійшли? Чого ж залишили мою землю і нарід мій на поталу червоних дияволів? Чи ж бо не бачите, що вони доточують кров із могутнього українського дерева? Чи ж не бачите криниці, повної українських сліз? Чи ж не бачите, що то не Україна вже, а велетенська могила? Де ж ви, сили небесні? Роде наш небесний! Народе небесний неоплаканий!

Прости, народе Божий! Прости цю прокляту землю, цей милий рай, на якому оселився диявол. Усіх нас грішних прости, які мовчали, за упокій твій молебнів не справляли, поминальних свічок не ставили, обід за тебе не робили. Прости, ж нас, роде наш замордований, лише сирою землею зігрітий. Царствіє небесне волі, душі убієнні !

Господи! Страждання, муки й горе мого народу до всевишньої скорботи зарахуй і біди й погибель від землі й народу суцього відведи, Нині, прісно і на віки вічні відведи! Амінь!

Ведуча.

*А люди біднії в селі,
Неначе злякані ягнята,
Позамикалися у хатах-
Та й мруть...
Сумують комини без диму,
А за городами, за тином
Могили чорнії ростуть
Гробоконателі в селі
Волочать трупи ланцюгами
За царину і засипають
Без домовини. Дні минають.
Минають місяці. Село
Навік замовкло, оніміло,
І кропивою поросло.*

Кров холоне в жилах, коли читаєш спогади очевидців.

Ведучий.

1932-й рік... Того року урожай хліба був гарний, але прийшло розпорядження, що хліб роздали незаконно і почали забирати з домівок усе, що знаходили.

Шукали хліб усюди -розривали підлоги, печі, розкидали скирти соломи. Поступово насувався голод.

Люди ходили по стерні, шукали нірки мишей, розкопували їх, і коли знаходили хоча би жменьку зерна, це було велике, щастя . Найстрашніше почалося весною 1933 року. Закінчилися всі крихти зерна. З'явилися перші померлі від голоду.

Люди їли все, що можливо було жувати. Варили цвіт акації, зелену лободу змішували з товченими качанами кукурудзи, і щасливим був той, хто міг додати жменьку висівок. Від такої їжі пухли ноги, тріскалася шкіра .

Люди тихо вмирили, а живим було байдуже, бо вони божеволіли і дичавіли від голоду. Батьки несли на цвинтар мертвих дітей у мішках, везли на візках у кого була ще хоч якась сила.

Вимирали цілі родини, особливо, де було багато дітей.

Люди божеволіли з голоду. Почалося людоїдство.

Ведуча. Мати зарубала свою дворічну дитину і зварила, аби, прогодувати решту дітей. Скаламутився у неї розум, кричала тільки: «Ваня, Ваня, Ваня».

Чуєш, Йвану?

Чуєш, кличе мама...

Одягнути чистеньку сорочку.

Білий день.

Така червона пляма.

Озовись, загублений синочку!

Кличе світ.

Тебе за світка, Ваню!

Хоч одне розплющи, синку, очко...

Божевільна мати...

Біль...

Страждання...

Подивись, загублений синочку.

Стративсь розум.

В ненажернім світі!

Господи, сокира на пеньочку...

І голодні перепухлі діти.

Не вмирай, зарубаний синочку!

Ведучий. Маленькі рученьки, простягнуті до Бога... Маленький хлопчик, умираючи, просив Бозю: «Дай хоч одненьку картопельку».

Бозю! Що там у тебе в руці?!
Дай мені, Бозю, хоч соломинку...
Щоб не втонути в Голодній Ріці.
Бачиш, мій Бозю, я ще дитинка.
Таж підрости хоч би трохи бодай.
Світу не бачив ще білого, Бозю.
Я - пташенятко, прибите в дорозі.
Хоч би одненьку пір'їночку дай.
Тато і мама - холодні мерці.
Бозю, зроби, щоби їсти не хтілось!
Холодно, Бозю.
Сніг дуже білий.
Бозю, що там у тебе в руці?

Ведуча. Звали її Параскою. Помила дітей, натопила маковинням, закрила лядку, і до ранку всі померли.

Спіте, діти, спіте, любі.
І не просинайтесь.
Вже не буде мучить згуба.
Забере вас пташка райська.
Спіте міцно, спіте, діти.
Янгол Божий на порозі.
Вже не буде їсти хтітись.
І не будуть пухнуть нозі.
Натопила маковинням,
Затулила лядку й комин.
І в тумані темно-синім
Заспівала колискову.

Ведучий. А одне дівча підповзло до вікна і просить: «Тітонько, відріжте мені пальчик з'їм, а то він не перекусюється».

Є страсті Господні, є страстні земні!
Чомусь їм немає кінця.
Дитячі ті пальчики
В тому вікні
Не перекусуються.
Страшний аргумент.
В діалекті арго...
Хоча би неукраденого півслівця.

*Холоне уява від страху того!
Не перекусується!
Найбільше прокляття
З проклять усіх!
....Ні матері, і ні вітця.
Нам гризти до самої смерті той гріх.
Не перекусується.. .*

Учитель. Почало поспівати жито на городах теребили незрілі колоски і варили кашу, вишні, а незабаром дали по 6 кг борошна яка ж це була сумна і тяжка радість. Деяким людя не допомгло ні борошно, ні молоко, і вони вмирили бо було вже пізно.

Живі почали відходити від голоду. Поверталася свідомість, а з нею вся гірка доля того, що було. По селах чулися відчайдушні крики і на цвинтарі голосили жінки, а чоловіки прикопували трупи, ставили дерев'яні хрести. Життя повелось повільно, тяжко.

Голодомор забрав мільйони людей. Невідома навіть точна цифра. Щоб не повторилися такі події, ми повинні знати і пам'ятати про це.

Ведуча.

*Боже великий, всевладний,
Яви нам свою могуть,
Дай розпізнати правду,-
Праведників не забудь.
Дивляться в твої очі,
Мільйони скатованих душ.
Пригорни їх, посели на спочинок,
Та їхнього сну не наруш!
Заступи нас і нашу державу
Од кривавих, лютих негод.
Всі ми - суцці, усопші, прийдешині –
Твій пшеничний, безсмертний народ*

